

**Teatr
Dramatyczny**

Im. Aleksandra Węgielki
w Białymstoku

Raport z ewaluacji projektu „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”

**Raport
z ewaluacji
projektu
„Koziołek Matołek,
Węgierka i Olek”**

Białystok, 2019

Spis treści

Wstęp	5
Wprowadzenie do raportu ewaluacyjnego	7
Informacje o projekcie i cele	9
Metodologia badania ewaluacyjnego	11
Wyniki badania ewaluacyjnego	12
Wyniki ankiety CAWI	12
Wyniki pogłębionych wywiadów telefonicznych TDI	21
Wyniki obserwacji	26
Badanie grup przedszkolnych przed spektaklem	27
Badanie grup przedszkolnych po spektaklu	31
Wnioski i rekomendacje	33
Aneks metodologiczny	41
Narzędzia badawcze	41
Ankieta CAWI	41
Scenariusze wywiadów telefonicznych TDI	47
Scenariusze badań grup przedszkolnych i formatka obserwacji	49
Spis tabel	54
Spis wykresów	54

Szanowni Państwo!

Oddajemy w Wasze ręce raport z ewaluacji projektu „Koziołek Matołek, Węgiełka i Olek”. Dzięki zadaniu, które zostało zrealizowane w ramach programu „Wydarzenie artystyczne dla dzieci i młodzieży” Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, powstał spektakl „Koziołek Matołek, Węgiełka i Olek” na podstawie utworu „Przygody Koziołka Matołka” Kornela Makuszyńskiego i Mariana Walentynowicza (w adaptacji Leona Moszczyńskiego).

Naszym celem było zachęcenie opiekunów i wychowawców do wychodzenia do teatru z dziećmi, już od najmłodszych lat. Wspólne wizyty mogą być świetną okazją do zabawy i spędzenia razem czasu, ale również sposobem na zainteresowanie najmłodszych światem sztuki. Aby w przyszłości naszą instytucję mogli odwiedzać ukształtowani, świadomi i zainteresowani naszymi propozycjami artystycznymi widzowie, ważne jest podjęcie niezbędnych działań edukacyjnych już dzisiaj. Cieszymy się, że dzięki projektowi udało nam się stworzyć propozycję dla najmłodszych, która w przyszłości zagości na stałe w repertuarze Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgiełka w Białymstoku.

Dziękujemy Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Podlaskiego za wsparcie finansowe naszego pomysłu, wszystkim dzieciom oraz ich rodzicom, dziadkom, opiekunom i nauczycielom za chwile spędzone wspólnie w teatrze, a badaczom z Fundacji „SocLab” oraz z Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku za czujną obserwację realizowanego przez nas zadania.

Wnioski płynące z analiz będą dla nas cennym źródłem wiedzy na temat tego, jak w przyszłości odpowiedzieć na potrzeby rodziców i najmłodszych, aby stworzyć kompleksową ofertę repertuarową teatru. Mamy nadzieję, że wskazówki zawarte w raporcie będą pomocne także w pracy innych twórców teatralnych oraz nauczycieli tworzących szkolne przedstawienia. Dzięki przeprowadzonej ewaluacji nasza instytucja będzie mogła w przyszłości stworzyć długofalową ofertę edukacyjną dla dzieci.

**Dyrektor Teatru Dramatycznego
im. Aleksandra Węgiełka w Białymstoku**

Piotr Adam Półtorak

Wprowadzenie do raportu ewaluacyjnego

W raporcie końcowym zaprezentowane zostały wyniki badania ewaluacyjnego zrealizowanego w ramach zadania pt. „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”. Raport składa się ze wstępu, rozdziału informującego o założeniach projektu, części metodologicznej, gdzie opisano metody i techniki zastosowane podczas ewaluacji. W dalszej części zaprezentowano wyniki: z ankiet CAWI, z pogłębionych wywiadów telefonicznych, z obserwacji (przed w trakcie i po spektaklu). Na końcu raportu przedstawiono podsumowanie i wnioski oraz rekomendacje. Dokument kończy aneks metodologiczny, w którym zawarte są narzędzia badawcze.

Raport został sporządzony przez zespół pracowników Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku w oparciu o narzędzia przygotowane przez tenże zespół na podstawie wyników badań ewaluacyjnych zgromadzonych przez Fundację Laboratorium Badań i Działań Społecznych „SocLab”.

**Zespół Instytutu Socjologii
Uniwersytetu w Białymstoku**

Ewa Dąbrowska-Prokopowska

Piotr Laskowski

Maciej Białous

Łukasz Wołyniec

Łukasz Kiszkiel

Informacje o projekcie i cele

Celem ewaluacji był spektakl „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”:

Przedstawienie dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat zostało oparte o adaptację „Koziołka Matołka” autorstwa Leona Moszczyńskiego, zatytułowaną „Nowe przygody Koziołka Matołka”. W spektaklu wystąpiła klasyczna postać literacka - Koziołek Matołek, który tym razem trafił do Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. Tu dowiedział się, czym tak naprawdę jest teatr oraz poznał tajniki sztuki aktorskiej. Koziołek Matołek przeżył w teatrze niesamowitą przygodę, a wszystko skończyło się wielkim debiutem na scenie, w którym z zaangażowaniem pomogły mu dzieci. Historię opowiedziała grupa czterech aktorów z zespołu Teatru Dramatycznego. Wszystko działo się na zasadzie teatru w teatrze. Aktorzy stworzyli historię Koziołka Matołka wykorzystując możliwe i dostępne środki teatralnego wyrazu. W historii tej zostały użyte najnowsze rozwiązania technologiczne, takie jak wizualizacje, mapping oraz efekty 4D. W przedstawieniu zastosowana została skala, pantomima oraz teatr formy. Przedstawienie było interaktywną zabawą dla całej rodziny, w trakcie której członkowie wspólnie odkrywali sztukę jaką jest teatr.

Kluczowym celem zrealizowanego przez Teatr Dramatyczny projektu było **zachęcenie opiekunów i wychowawców do rozpoczęcia uczestnictwa lub zwiększenia częstotliwości partycypacji w wydarzeniach teatralnych dedykowanych najmłodszym widzom**. Wspólne wizyty rodziców z dziećmi w teatrze, poza aspektem zabawy i rozrywki, mogą być także sposobem na zainteresowanie najmłodszych światem sztuki - dziedziny niezwykle ważnej w rozwoju każdego człowieka. Zadanie dotyczyło stworzenia spektaklu dedykowanego dzieciom w wieku od 3 do 6 lat. Przedstawienie miało na celu prezentację teatru jako miejsca magicznego, bezpiecznego, zabawnego, w którym urzeczywistniają się marzenia i bajki. W inscenizacji, do klasycznego świata teatru, wpleciono świat wirtualny, aby połączyć tradycyjną formę bajki ze współczesnymi technologiami i uatrakcyjnić przekaz kierowany do najmłodszego widza. Dzieci otoczone i zanurzone współcześnie w świat wirtualny kontestują nierzadko statyczne i klasyczne formy teatralne, dlatego dodanie elementów multimedialnych miało służyć prezentacji teatru, jako miejsca w którym możliwe jest łączenie obu światów, co w efekcie miało przełożyć się na rozbudzenie w dzieciach chęci częstszego uczestnictwa w spektaklach teatralnych wraz z rodzicami i opiekunami.

Kolejnym celem zadania było **uwzględnienie a następnie dotarcie do interesariuszy, którzy mają na co dzień utrudniony dostęp do teatru – ubogie rodziny z dziećmi**. Następnie przedstawienie zostanie włączone do repertuaru Teatru Dramatycznego jako spektakl familijny.

Metodologia badania ewaluacyjnego

Badanie ewaluacyjne do projektu „Koziołek Matołek, Węgiełka i Olek” zostało zrealizowane w oparciu o triangulację metod badawczych. W ramach dokonanej kompleksowej oceny przedstawienia zastosowano metody ilościowe, jak i jakościowe. Poniżej znajduje się tabela zawierająca zbiór użytych technik badawczych oraz wykorzystanych w jej ramach narzędzi z zachowaniem chronologii ich implementacji:

Tabela 1. Techniki i narzędzia badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym.

Nr	Technika	Narzędzie
1	Pomiar audytoryjny wśród wybranych dzieci przed spektaklem	Scenariusz badania dzieci przed spektaklem
2	Obserwacja uczestnicząca w trakcie spektaklu	Karta obserwacji widzów
3	Pomiar audytoryjny wśród wybranych dzieci po spektaklu	Scenariusz badania dzieci po spektaklu
4	Telefoniczny wywiad pogłębiony (TDI) z opiekunami dzieci	Scenariusz badania TDI
5	Wywiad internetowy wspomagany komputerowo (CAWI) z opiekunami dzieci	Kwestionariusz ankiety

Źródło: Opracowanie własne.

Techniki audytoryjne i obserwacji zastosowane zostały podczas czterech spektakli, które odbyły się w 2019 roku w Teatrze Dramatycznym: 10 października, 11 października oraz dwukrotnie 15 października. Przed przedstawieniem zostały pozyskane zgody od opiekunów dzieci na uczestnictwo w kolejnych etapach projektu tj.: ewaluacji telefonicznej z wykorzystaniem scenariusza wywiadu, w ramach której zrealizowano 15 rozmów z rodzicami lub nauczycielami oraz na przesłanie linka aktywującego ankietę internetową, finalnie uzupełnioną przez 29 dorosłych towarzyszących dzieciom podczas spektaklu.

W dalszej części raportu przedstawione będą szczegółowe wyniki badania, natomiast aneks metodologiczny zawiera zestaw narzędzi badawczych, które posłużyły do zrealizowania ewaluacji.

Wyniki badania ewaluacyjnego

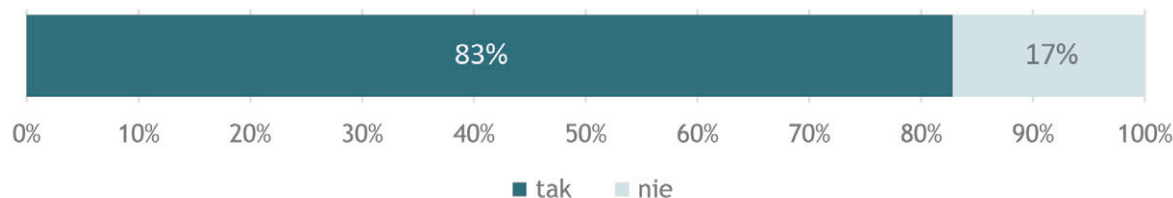
Wyniki ankiety CAWI

Badanie z wykorzystaniem techniki CAWI miało na celu poznanie opinii opiekunów na temat zrealizowanego spektaklu. Rodzice oraz nauczyciele, którzy wyrazili zgodę na wysłanie e-mailowego zaproszenia do udziału w badaniu otrzymali link do ankiety internetowej. Finalnie, uzupełniło ją 29 osób towarzyszących dzieciom podczas przedstawienia. Na podstawie zgromadzonych danych opisano poniżej wyniki dotyczące poszczególnych aspektów spektaklu, jak również kluczowych wskaźników ewaluacji ilościowej:

1. Spełnienie oczekiwań
2. Ogólna ocena spektaklu
3. Skłonność rekomendacji
4. Ocena przydatności uczestnictwa w przedstawieniu w edukacji teatralnej dzieci

Dokonując charakterystyki audytorium obecnego na przedstawieniu „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”, zapytano opiekunów, czy dzieci z którymi przybyli na przedstawienie były już kiedyś w teatrze. Okazuje się, że zdecydowana większość dzieci uczestniczących w ewaluowanym przedstawieniu była już w teatrze (83%). Dla niespełna co piątego nieletniego widza była to pierwsza styczność z tą formą kultury.

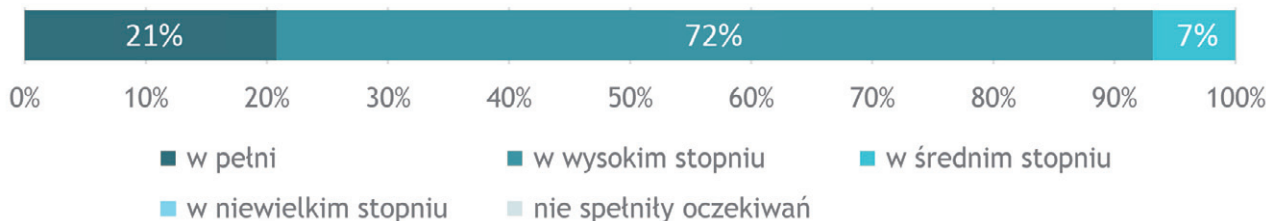
Wykres 1. Obecność dziecka w teatrze w przeszłości.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Celem kolejnego pytania ewaluacyjnego zawartego w kwestionariuszu ankiety było zbadanie, czy oczekiwania opiekunów względem przedstawienia zostały osiągnięte. Wykres 2 prezentuje rozkład częstości i wynika z niego, że u co piątego dorosłego oczekiwania w pełni pokryły się z wyobrażeniami o spektaklu. Blisko trzech na czterech badanych uznało, że ich oczekiwania zostały spełnione w wysokim stopniu, a pozostałe 7% respondentów wskazało średni stopień. Brak było odpowiedzi negatywnych.

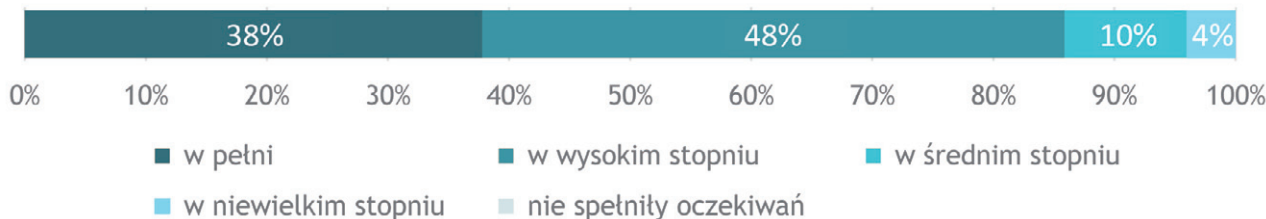
Wykres 2. Stopień ogólnego spełnienia oczekiwań przez spektakl wśród opiekunów.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Taki sam wskaźnik zastosowano, aby ocenić zadowolenie dzieci z obecności na przedstawieniu. Okazuje się, że u blisko 40% nieletnich spektakl w pełni spełnił ich oczekiwania, natomiast u kolejnych 48% oczekiwania zostały osiągnięte w wysokim stopniu. Jedynie dla 4% uczestników spektakl w niewielkim stopniu spełnił pokładane w nim oczekiwania. Jako powód niespełnienia oczekiwań jeden z rodziców wpisał „Córka się bała”.

Wykres 3. Stopień ogólnego spełnienia oczekiwań przez spektakl wśród dzieci.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Rodzice zostali poproszeni o ocenę rozmaitych elementów przedstawienia, m.in. interakcji aktorów z dziećmi, śpiewu aktorów oraz ich dialogów. Do ewaluacji posłużono się trzystopniową skalą, gdzie środkowa wartość wyrażała odpowiednie proporcje ewaluowanego wskaźnika („w sam raz”), skrajne odpowiedzi ukazywały jego natężenie: (za mało) lub (za dużo). Okazuje się, że proporcje wszystkich diagnozowanych aspektów zostały ocenione jako optymalne. Jedyne w przypadku śpiewu aktorów, zdaniem 7% ankietowanych powinno być go więcej oraz zdaniem 3% uczestników ankiety powinna zachodzić częstsza interakcja aktorów z dziećmi.

Wykres 4. Ocena proporcji pomiędzy poszczególnymi działaniami aktorów.

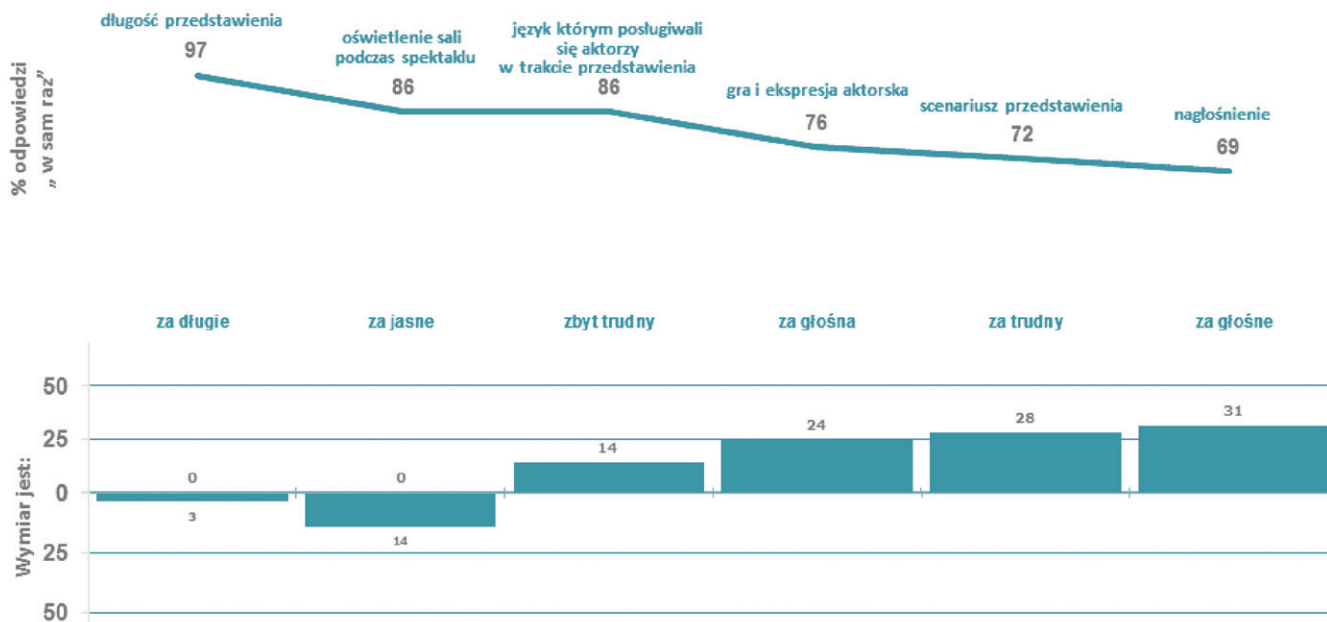
Źródło: Badanie CAWI, N=29

Nieco bardziej niejednorodny obraz prezentuje ewaluacja kolejnych elementów przedstawienia. Krzywa na wykresie 5 obrazuje jaki odsetek badanej populacji uznał, że wymiar poddany ewaluacji był w ich mniemaniu „w sam raz”. Słupki pod krzywą ilustrują, o ile i w jakim kierunku każdy z wymiarów powinien być poprawiony, aby spełnić oczekiwania audytorium. Uznaje się, że jeśli pojedynczy aspekt odchyła się powyżej 25% w określoną stronę wymaga on bezwzględnej korekty w przyszłości.

Spośród sześciu ocenianych aspektów, najwyższe wskazania „w sam raz” otrzymały: długość przedstawienia – 97%; oświetlenie sali podczas spektaklu – 86% oraz język, którym posługiwali się aktorzy w trakcie przedstawienia – również 86% wskazań. W przypadku dwóch ostatnich 14% badanych uznała, że oświetlenie było za ciemne, a język używany przez aktorów zbyt trudny.

Kolejne trzy wymiary wymagają poprawy. Są to gra i ekspresja aktorska, która zdaniem blisko 25% słuchaczy była za głośna, scenariusz przedstawienia uznany przez 28% odbiorców jako za trudny i nagłośnienie uznane przez 31% opiekunów jako zbyt głośne.

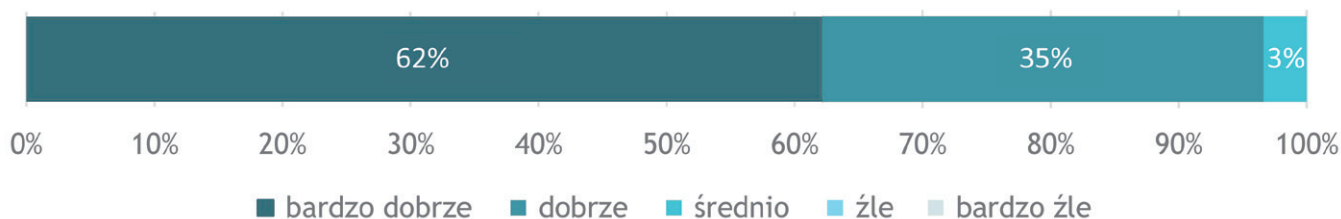
Wykres 5. Ocena proporcji pomiędzy poszczególnymi elementami przedstawienia.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Następnie poproszono respondentów, aby dokonali ogólnej oceny przedstawienia. Zdecydowana większość badanych (65%) oceniła je jako bardzo dobre, kolejne 25% jako dobre. Jedynie 3% badanych uznała, że było ono średnie.

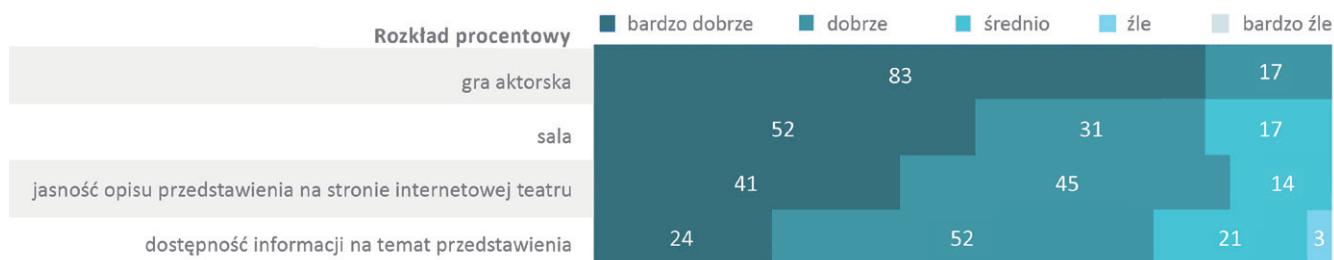
Wykres 6. Ogólna ocena przedstawienia.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Aby sprawdzić, który aspekt najbardziej wpływa na ogólną ocenę przedstawienia poproszono badanych o wyrażenie opinii na temat kolejnych wymiarów zaprezentowanych na wykresie 7. Okazuje się, że najlepiej oceniono grę aktorską – 83% respondentów wskazała odpowiedź bardzo dobrą, następnie salę – 52%, jasność opisu przedstawienia na stronie internetowej teatru – 41%. Badani naj słabiej ocenili dostępność informacji na temat przedstawienia, gdzie 24% uczestników ankiety przyznało ocenę bardzo dobrą, 52% dobrą, a 21% średnią. Pojawiły się tu także odpowiedzi negatywne, choć ich odsetek był znikomy i wyniósł 3%.

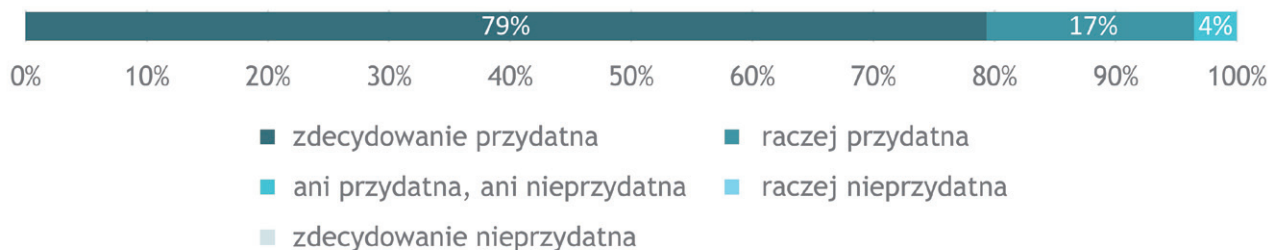
Wykres 7. Ocena poszczególnych aspektów przedstawienia?

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Zdaniem większości rodziców (79%) obecnych z dziećmi na przedstawieniu, uczestnictwo ich latorośli było zdecydowanie przydatne w edukacji teatralnej. Kolejne 17% opiekunów uznało, że partycypacja dzieci była raczej przydatna.

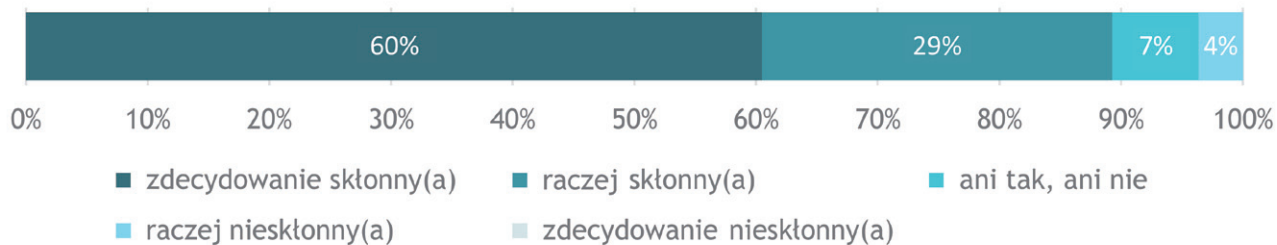
Wykres 8. Ocena przydatności uczestnictwa dziecka w przedstawieniu przez pryzmat edukacji teatralnej

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Niezwykle istotnym elementem każdej ewaluacji jest wskaźnik rekomendacji. Rodzice zostali zapytani, czy byliby skłonni polecić obejrzany spektakl innym opiekunom posiadającym dziecko w tym samym wieku. Zdecydowana większość badanych (89%) byłaby zdecydowanie lub raczej skłonna zarekomendować wystawiany przez Teatr Dramatyczny spektakl. 4% uczestników ankiety zaznaczyła, że raczej nie poleciłaby uczestnictwa w tym przedsięwzięciu. Jako powód jeden z rodziców wpisał, iż „dziecko było złężnione”.

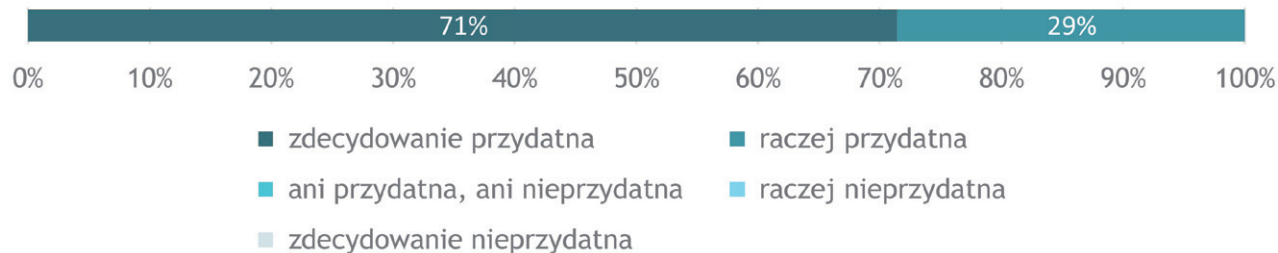
Wykres 9. Skłonność rekomendacji przedstawienia innym rodzicom.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Rodzice biorący udział w ankiecie pozytywnie odnieśli się do aspektu przydatności organizacji przedstawień takich jak „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek” w edukacji teatralnej dzieci. Wszyscy byli zdania, że są one zdecydowanie lub raczej przydatne w kształceniu teatralnym swojego potomstwa.

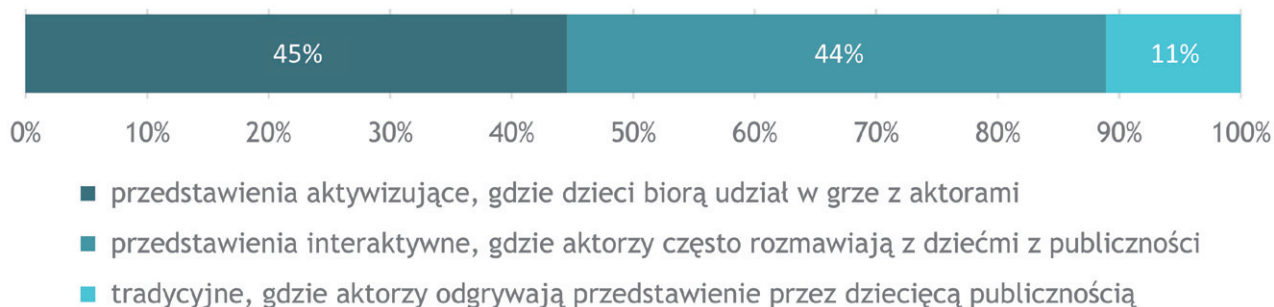
Wykres 10. Ocena przydatności organizacji przedstawień takich jak to w edukacji teatralnej dzieci.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Ze względu na fakt, że ewaluowane przedstawienie miało momentami charakter interaktywny aktorów z publicznością, zapytano uczestniczących w nim rodziców z dziećmi, jaką formę przedstawień dla najmłodszych uważają za najbardziej odpowiednią. Wyniki tej analizy przedstawia wykres 11. Dane ukazują polaryzację poglądów dorosłych. Niemal tożsame odsetki uczestników są zdania, że bardziej właściwe są przedstawienia aktywizujące, gdzie dzieci biorą udział w grze z aktorami (45%) lub z drugiej strony przedstawienia interaktywne, gdzie aktorzy często rozmawiają z dziećmi z publiczności. Najmniejszą aprobatą cieszyły się tradycyjne spektakle, gdzie aktorzy odgrywają jedynie przedstawienie przed dziecięcą publicznością.

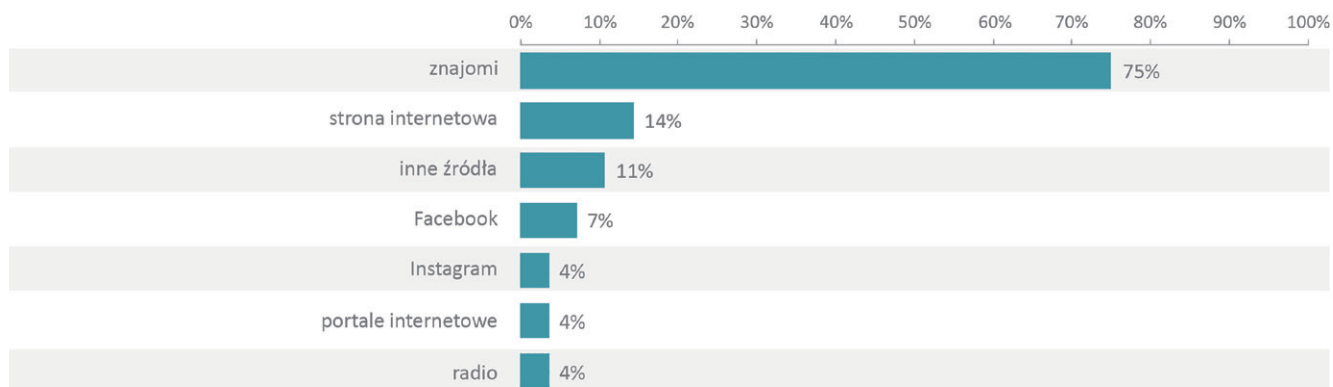
Wykres 11. Ocena form przedstawień dla dzieci.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Ostatnim elementem ewaluacji była diagnoza źródeł informacji, którą posiłkowali się uczestnicy spektaklu. Najczęściej wskazywanym i zdecydowanie dominującym źródłem pozyskiwania wiedzy o realizowanym przez Teatr Dramatyczny wydarzeniu byli znajomi (75%). Kolejne źródła orbitowały wokół nowoczesnych kanałów tj.: strona internetowa (14%), Facebook (11%).

Wykres 12. Źródła informacji o przedstawieniu.

Źródło: Badanie CAWI, N=29

W ankiecie zawarto też prośbę o wypisanie sugestii co rodzice zmieniliby w przedstawieniu lub o jaki element uzupełniliby spektakl, aby był on bardziej atrakcyjny dla dzieci. Tabela 1 prezentuje literalne odpowiedzi rodziców uszeregowane wyekstrahowanymi w analizie kategoriami: zaczynając od najczęściej występującej.

Okazuje się, że najczęściej podnoszoną kwestią był zbyt duży poziom strachu, jaki pojawiał się u dzieci w różnych momentach przedstawienia. Jego źródłem były: zbyt duża ekspresja aktorów, zbyt ciemna sala wywołująca lęk, zbyt straszna zdaniem rodziców charakterystyka Koziołka Matołka i zbyt przejmujące dźwięki. Te same wnioski pojawiły się w części jakościowej raportu, zatem wszelkie działania eliminujące poczucie zagrożenia u najmłodszych widzów będą silnie rekomendowane przy realizacji kolejnych produkcji kierowanych do najmłodszej publiki. Rodzice oczekiwali też większego poziomu interakcji aktorów z małymi widzami, łącznie z zapraszaniem chętnych dzieci do wspólnego odgrywania scenek. Dwie osoby wskazały, aby w przyszłości większą wagę położyć na bogatszą scenografię i stroje aktorów. Jednemu opiekunowi zabrakło po rozpoczęciu spektaklu przedstawienia bohaterów.

Tabela 2. Wypowiedzi rodziców na temat elementów jakie powinny zostać uzupełnione, aby przedstawienie było jeszcze atrakcyjniejsze dla dzieci.

Kategoria	Odpowiedź 1	Odpowiedź 2	Odpowiedź 3	Odpowiedź 4	Odpowiedź 5	Odpowiedź 6
Strach	Mniej dynamiki aktorów (ewentualnie z dobrym oświetleniem na to miejsce) niektóre dzieci się boją nagłych zmian akcji.	W tylnej części sali było trochę ciemno, maluchy się bały.	Koziołek był trochę straszny z wyglądu, niektóre dzieci zaczęły płakać. Może jakiś bardziej uśmiechnięty makijaż?	Wprowadzenie na początku, że przebrane osoby i „złe charaktery” nic złego im nie zrobią.	Zdecydowanie mniej straszne dźwięki.	Bardziej przyjazna charakterystyka.
Interakcja	Interakcja aktorów z dziećmi.	Większa interakcja z publicznością.		Zaangażowanie dzieci podczas spektaklu np. powtarzanie słów lub wydawane różnych dźwięków itp.	Zaproszenie chętnego dziecka/dzieci na scenę w trakcie przedstawienia w celu odegrania jakiejś sceny.	
Scenografia i stroje	Bogatsza scenografia.			Bogatsze stroje aktorów, innych niż grających rolę Koziołka Matołka, pełniejsza charakterystyka.		

Fabuła	O miejscowości np. jak Koziołek Matołek trafił do Chin przybliżyć ich położenie, aby trafiło to dzieci.	Większa liczba fragmentów książki K. Makuszyńskiego.
Scena	Szersza scena, żeby dzieci siedziały bliżej, niektóre były daleko.	
Aranżacja	Przedstawienie aktorów-bohaterów na samym początku.	

Źródło: Badanie CAWI, N=29

Wyniki pogłębionych wywiadów telefonicznych TDI

W badaniu zastosowano różnorodne pytania umożliwiające uzyskanie informacji na temat stosunku badanych nauczycieli i rodziców wobec kwestii związanych z szeroko rozumianą edukacją teatralną. Istotnym elementem ewaluacji było zdiagnozowanie poziomu edukacji teatralnej opiekunów, a w przypadku nauczycieli ustalenie zalet i trudności związanych z prowadzeniem edukacji teatralnej. W celu realizacji powyższych zadań przeprowadzono 10 wywiadów z nauczycielami oraz 5 wywiadów z rodzicami.

Badani nauczyciele często podkreślali w swoich wypowiedziach, że w ich przedszkolach są prowadzone działania ukierunkowane na poszerzanie edukacji teatralnej dzieci. Podejmowano działania związane z organizowaniem przedszkolakom wycieczek na spektakle do Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku oraz do Białostockiego Teatru Lalek. Część z nauczycieli podkreślała, że w ich przedszkolu gościli aktorzy z tzw. „teatrów przyjazdowych”, muzycznych oraz studenckich. *„Przyjeżdżał teatr „Orzełek”. W poprzednim roku szkolnym były 3 przedstawienia przyjazdowe. Gdzie chodzą? - BTL, TD plus teatry przyjezdne w innych placówkach. Teraz jadą na przedstawienie teatru objazdowego, które będzie na Świerkowej”* (K4). Nieliczni nauczyciele deklarowali, że organizowane są w ich przedszkolach wyjścia dzieci do opery, na zajęcia plenerowe oraz na warsztaty muzyczne. Dodatkowo część nauczycieli wskazała, że w ich przedszkolach są prowadzone warsztaty teatralne oraz przedstawienia, w których biorą udział dzieci np. jasełka, patriotyczne śpiewanie. *„Jasełka, patriotyczne śpiewanie, formy humorystyczne na Dzień Kobiet – dzieci pokazywały kobiety w różnych rolach.”* (K9).

Analizując rozmowy przeprowadzone z rodzicami, niemal wszyscy podkreślili, że mają niewielkie doświadczenie w zakresie edukacji teatralnej. *„Niewielkie. Kiedyś były z córeczką w BTL, z przedszkola też są wyjścia.”* (K14R). Badani rodzice deklarują, że takie działania edukacyjne są często prowadzone w przedszkolach ich dzieci. *„Dzieci chodzą w przedszkolu, również przyjeżdżają teatry przyjezdne”* (K12R).

Badani nauczyciele wskazują liczne zalety edukacji teatralnej dzieci w przedszkolach. Wiele indykcji badanych odnosiło się do problematyki poznawania i analizowania emocji przez dzieci podczas stosowania zróżnicowanych form edukacji teatralnej. Inni natomiast podkreślali, że edukacja teatralna umożliwia dzieciom rozwijanie kreatywności, empatii oraz nabywanie określonych postaw np. większej odwagi podczas występów publicznych. *„Przełamanie nieśmiałości, doskonalenie wchodzenia w rolę, ćwiczenie pamięci – drugoplanowe znaczenie, ale ma. Kwestie związane z empatią, odkrywaniem siebie. Większa wrażliwość dzieci oraz świadomość wrażliwości.”* (K4) Niektórzy z nich wskazywali na możliwość ćwiczenia dykcji przez dzieci oraz zwiększenie ich poziomu umuzykalnienia podczas prowadzonych przez nich ćwiczeń teatralnych. Dodatkowo część badanych podkreśliła, że dzięki edukacji teatralnej dzieci uczą się w jaki sposób powinny zachowywać się podczas spektakli oraz uzyskują konkretną wiedzę na temat funkcjonowania teatru. *„Dzieci widzą, że trzeba być cicho, nie można mówić, szeleścić. Udaje się zachować dyscyplinę. Wiedzą, że będą przeszkadzać aktorom.”* (K7).

Badani rodzice również podkreślają, że główną zaletą edukacji teatralnej dzieci w przedszkolu jest rozwijanie ich kreatywności, otwartości i ciekawości. *„Przed wszystkim pozwala otworzyć dziecko pod kątem emocji. Otworzyć na świat. Uczy, jak reagować, jak nabrać śmiałości.”* (K13R). Dodatkowo, podobnie jak nauczyciele, zwracają uwagę, że dzięki edukacji teatralnej w przedszkolu dzieci nabywają wiedzę i kompetencje w zakresie uczestniczenia w spektaklach w teatrze. *„Dzieci czują się bardzo swobodnie w takich miejscach. Pójście do teatru nie jest wielkim doświadczeniem. Stają się małymi krytykami – coś im może się nie podobać i o tym mówią – córka czasem krytykuje oglądane spektakle.”* (K12R).

Odpowiedzi badanych nauczycieli dotyczące trudności z edukacją teatralną w przedszkolach były znacznie mniej zróżnicowane. Największa część badanych wychowawców wskazywała na trudności w odbiorze spektakli teatralnych przez najmłodsze dzieci. Wskazywali oni, że spektakle często są dla nich za trudne oraz zbyt intensywne w odbiorze, co może wywoływać u niektórych najmłodszych dzieci postawy lękowe. *„Rozwój emocjonalny dzieci – nie każdy jest na to gotowy (na teatr). Czasami pojawiają się lęki, których nie da się przewidzieć,*

np. spowodowane przez światło, postać (kostium, charakteryzacja), muzykę głośną. Córka i siostrzenica się wystraszyły, choć ogólnie się podobało. Dużo zależy od emocji dziecka” (K11). Dodatkowo badani dydaktycy podkreślali, że spektakle teatralne nie powinny zawierać podtekstów czy żartów zrozumiałych tylko dla osób dorosłych. „Przedstawienia muszą być bez kontekstów, podtekstów i ukrytych żartów. Np. używanie słowa-klucza, którego dzieci nie rozumieją – dorośli się uśmiechają, a dzieci nie wiedzą, o co chodzi.” (K4). Nieliczni badani nauczyciele wskazywali na bariery finansowe i czasowe dotyczące organizacji warsztatów teatralnych podczas zajęć. „Czas poświęcony na przygotowanie przedstawienia jest długi. Przygotowanie kostiumów, scenariusza, próby – jest to pracochłonne i wymaga cierpliwości. Przygotowanie rekwizytów, przebrań – to wymaga pieniędzy” (K2). Dodatkowo w tym przypadku podkreślali, że duże znaczenie ma to, jakie umiejętności i charakter posiada nauczyciel, który takie warsztaty w przedszkolu organizuje. Ważne jest również to, aby nauczyciele sami mieli odpowiednią wiedzę i przeszkolenie w edukacji teatralnej.

Rodzice, którzy wzięli udział w ewaluacji, podobnie jak nauczyciele, podkreślają, że trudnością jest to, że najmłodsze dzieci mają problem ze zrozumieniem treści spektakli oraz mogą podczas nich zbyt emocjonalnie reagować na to, co dzieje się na scenie. „Problemy z koncentracją dzieci, niecierpliwość, nie wszystkie słowa w spektaklu są zrozumiałe dla dzieci, czasem dziecko nie nadąża za tym, co się dzieje. Niektóre dzieci są strachliwe, boją się efektów świetlnych, dźwiękowych, gwałtownego wygaszenia światła.” (K13R). Jeden z badanych rodziców podkreślił, że barierą w zakresie edukacji teatralnej jest brak zaangażowania i czasu rodziców w tym zakresie.

Większość nauczycieli biorących udział w wywiadzie podkreśliła, że w ich pracy umiejętności z zakresu edukacji teatralnej są potrzebne i powinny być rozwijane. „Potrzeba takiej edukacji jest. Osoba, która decyduje się na zaawansowaną edukację, jakieś umiejętności musi mieć” (K3). Część z badanych podała konkretne zapotrzebowania na określone szkolenia w tym zakresie. „Szkolenia dla nauczycieli by się przydały, np. z pisania scenek” (K5). Niektórzy z nich zwracali uwagę na to, że w dużej mierze potrzeba rozwijania się w zakresie edukacji teatralnej jest związana z cechami charakteru określonych nauczycieli i ich podejściem do swoich obowiązków w pracy oraz tego, jakie mają instytucjonalne możliwości. „To zależy od wyobraźni i tego, jak daleko nauczyciel może się posunąć” (K6).

Wszyscy rodzice natomiast podkreślili, że nauczyciele powinni rozwijać swoje umiejętności w zakresie edukacji teatralnej. „Na pewno dobrze by było, aby nauczyciele się rozwijali. Fajnie, aby teatry przejeżdżały do szkół,

ponieważ nie wszyscy chodzą do teatru. Pokazanie teatru bezpośrednio w szkole/przedszkolu otwiera jednocześnie nauczycieli” (K15R)

Większość badanych nauczycieli nie zetknęła się z ofertą działań podobnych do tych organizowanych przez Teatr Dramatyczny *„Nie zetknęłam się z działaniami prowadzonymi w podobnej konwencji” (K1)*. Część nauczycieli podkreśliła także, że nie pamięta takich zdarzeń. *„Wcześniej nie spotkałam się z czymś podobnym. To był pierwszy raz. Nie pamiętam, by coś zrobiło na mnie tak pozytywne wrażenie” (K9)*. Tylko nieliczni nauczycieli wskazywali na podobne wydarzenia, ale nie umieli do końca sprecyzować swoich odpowiedzi. *„Ostatnio byłam z córką – „Tańcobajki” z Lublina. To było przedstawienie, które angażowało dzieci, dzieci tańczyły razem z aktorami, uczestniczyły aktywnie w przedstawieniu” (K11)*. Jedna nauczycielka mocno zaznaczyła różnice pomiędzy amatorskim wystąpieniami w ramach prowadzonych działań animacyjnych dla dzieci w przedszkolu, a kontaktem z profesjonalnym spektaklami w teatrze. *„Dzwonią często teatryki przedszkolne – bardziej w kontekście animacji, trudno to nazwać teatrem. Słabe kostiumy (pogniecione spodnie) i charakteryzacja – chodzi tylko o ściąganie pieniędzy od rodziców. Prawdziwy teatr to klasa – wart każdych pieniędzy” (K5)*.

W przypadku badanych rodziców również dominują odpowiedzi, że nie zetknęli się oni lub nie pamiętają takiej oferty spektakli dla dzieci jaką przedstawił Teatr Dramatyczny. Niektórzy z badanych rodziców nawiązywali do spektakli dla dzieci w Białostockim Teatrze Lalek, jednocześnie podkreślając różnice pomiędzy nimi.

Badani nauczyciele w większości przypadków podkreślają, że odczuwają potrzebę pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji teatralnej. *„Jeśli miałabym taką możliwość, to bym skorzystała. Widzę taką potrzebę. Edukacja teatralna może bardzo zainteresować również dzieci. Jaki obszar? Uczestnictwo w warsztatach, poznać zawód aktora, wziąć udział w spektaklu i potem przekazać swoim dzieciom, szukać wskazówek i inspiracji do zrealizowania potem w przedszkolu” (K8)*. Tylko nieliczni z nich podkreślali, że raczej nie posiadają takiej potrzeby, często tłumacząc swoją wypowiedź brakiem czasu oraz nadmiarem obowiązków. *„Nie do końca czuję taką potrzebę, ponieważ nie idzie mi w tym kierunku. Podczas zajęć programowych korzystam z możliwości prowadzenia zajęć teatralnych, ale nie rozszerzam tego w stronę koła zainteresowań/koła teatralnego. Ponadto, nauczyciele mają mnóstwo obowiązków i trudno im się angażować we wszystkie nowe rzeczy. Brakuje na to czasu i sił, nie może się to odbywać kosztem odpoczynku.” (K1)*. Większość nauczycieli zaznacza, że jest zadowolona z oferty Teatru

Dramatycznego z zakresu prowadzonych szkoleń teatralnych, aczkolwiek dodają, że warto poszerzyć obecną ofertę. *„Zainteresowanie bardziej praktycznymi warsztatami – pisanie scenariusza. Jak przygotować dzieci do przedstawienia”*(K2). Kilku badanych nauczycieli dodatkowo podkreśliło, że pozytywnie oceniają zarówno kontakt z dyrekcją Teatru Dramatycznego, jak i z występującymi w spektaklach lub prowadzącymi szkolenia aktorami. *„TD mogłoby pomóc – ma dobrą kadrę, dyrekcja w porządku. Fajnie byłoby zrobić szkolenia dla pracowników DK”* (K5).

Wszyscy badani rodzice sygnalizowali, że czują potrzebę uczestniczenia w innych wydarzeniach teatralnych. Część z nich wyraźnie zaznaczyła, że korzystają z oferty spektakli Teatru Dramatycznego, uczestnicząc w nich również z dziećmi. *„Bardzo chętnie uczęszczamy z dziećmi. Byliśmy na Hobbicie z córką starszą i młodszym synem, 6 i 9 lat. Bardzo się nam podobało”* (K12R). Dwójka badanych rodziców podkreśliła, że uczestniczyli lub są w trakcie warsztatów teatralnych organizowanych przez Teatr Dramatyczny.

Niektórzy badani nauczyciele oraz rodzice podczas udzielania odpowiedzi na zadawane pytania odnosili się również do oceny samego spektaklu. Wśród badanych nauczycieli w większości przypadków dominowało przekonanie, że spektakl był interesującym, interaktywnym i oryginalnym wydarzeniem. *„Wcześniej nie było takich doświadczeń – interaktywne przedstawienie. Dzieciom i Pani to się podobało. Nie było ściany między aktorami i dziećmi. Dzieci mogły nabierać Koziółka na różne rzeczy. Krótki czas był wystarczający – dzieci mogły się skupić i nie narzekały na nudę”* (K6). Część z nich podkreślała, że dla większości dzieci spektakl się podobał, zwłaszcza w aspekcie możliwości wchodzenia w interakcję z aktorami. Deklarowali również, że w niektórych przypadkach najmłodsze dzieci emocjonalnie reagowały na nagłe zwroty akcji podczas sztuki (zmiana oświetlenia, głośności, szybka zmiana akcji). *„Jedna z dziewczynek (sześciolatka) powiedziała – Ale było fajnie. Gdybym mogła, to bym stamtąd nie wychodziła. Kilkoro młodszych dzieci wychodziło z płaczem – siedziały blisko sceny i zetknięcie się z intensywnym obrazem i muzyką wywołało silną reakcję”* (K1). W wypowiedziach niektórych badanych rodziców można zauważyć pozytywne opinie o spektaklu z perspektywy ich osobistych doświadczeń, jak i opisu reakcji ich dzieci. Część rodziców mówiła, że spektakl pobudził wyobraźnię ich dzieci. *„Po Koziółku było wielkie przeżycie, po innych spektaklach granych w przedszkolu nie było entuzjazmu”* (K10R). Badani rodzice obok pozytywnych ocen spektaklu, podkreślają, podobnie jak nauczyciele, że forma przedstawienia była intensywna i silnie pobudzała emocje u dzieci. *„Bardzo się cieszy z projektu, powinno być tego dużo więcej. W takiej formie jeszcze nie było sztuk w TD. To było skierowane stricte do tego wieku dzieci. Krótki czas spektaklu był optymalny.*

Krótką formą, ale bardzo intensywną. Wykorzystano każdą minutę spektaklu. Forma była dobra. Syna bardzo dobrze wspominał” (K13R). Jeden z badanych rodziców dodatkowo wskazał, że sam spektakl mimo interesującej formy, był zbyt intensywny dla niektórych, najmłodszych dzieci. *„Był taki moment, gdzie córka trochę się bała, córka znajomych (starsza) mniej się bała i trzymała młodszą za rękę - gdy Koziołek był bardziej hałaśliwy” (K14R).*

Wyniki obserwacji

W pierwszej części spektaklu, trwającej około 10 minut, można było zaobserwować duże zainteresowanie dzieci, jak i ich opiekunów tym co się działo na scenie. We wszystkich dniach obserwacji w pierwszych 2-3 minutach od rozpoczęcia spektaklu widoczny był wysoki poziom podekscytowania dzieci, które stopniowo przekształcało się w ich skupienie na aktorach biorących udział w przedstawieniu. Dzieci zaczynały się uspokajać, niektóre próbowały jeszcze rozmawiać między sobą lub zmieniać miejsce, ale wzrastało zainteresowanie aktorami i zadawanymi przez nich pytaniami. Aktorzy, którzy kierowali pytania do dzieci, skupiali na sobie uwagę widzów. Dzieci często przekrzykiwały się między sobą, aby odpowiedzieć na zadawane pytania, koncentrowały się na przedstawianych rekwizytach, śmiały się oraz klaskały. W trakcie obserwacji zauważono, że poziom interakcji aktorów z dziećmi w pierwszych minutach spektaklu był odmienny w różnych dniach, kiedy było przeprowadzone badanie ewaluacyjne. Podczas dwóch spektakli 15 października poziom interakcji oraz skupienia aktorów na dzieciach w początkowej części spektaklu były nieznacznie wyższe niż podczas pokazów przedpremierowych 10 i 11 października. W rezultacie podczas spektakli 15 października można było zaobserwować wyższy poziom zaangażowania dzieci w ramach zabaw interakcyjnych, szczególnie w pierwszych minutach sztuki.

W drugiej części spektaklu, trwającej około 20 minut, zachowania dzieci i ich opiekunów było bardziej zróżnicowane. W około 10 minucie spektaklu, podczas dość intensywnego wejścia aktora grającego Koziołka, przy zmianie oświetlenia i głośności, widoczne były znaczące zaskoczenie oraz zróżnicowane reakcje emocjonalne u dzieci. Większość dzieci zareagowało na tę zmianę śmiejąc się i głośno komentując zaistniałą na scenie sytuację. Podczas wszystkich dni, poza spektaklem z godz. 11.00 15 października, kiedy były prowadzone badania, w tym momencie rozpląkiwało się dwoje najmłodszych dzieci, które opiekunowie zabierali z sali.

Podczas ostatniego spektaklu z dnia 15 października widoczne było zmniejszenie poziomu głośności gry aktorskiej podczas jego trwania, w stosunku do wcześniejszych dni, co wyeliminowało niepożądane reakcje dzieci. Należy jednak zaznaczyć, że omawiana grupa skomponowana była ze starszych grup przedszkolnych, w porównaniu do widzów biorących udział w wydarzeniu w poprzednich dniach. Część najmłodszych dzieci reagowało w podobny sposób i dość emocjonalnie na postać grającą Babę Jagę, ale uwidoczniło się to tylko podczas spektakli 10 i 11 października. W dniu 15 października w tej części spektaklu widoczna była zmiana. Aktorzy śpiewali ciszej, oświetlenie było mniej intensywne i podejmowano liczniejsze działania ukierunkowane na interakcję z dziećmi. W tej części spektaklu dzieci dość silnie skupiały uwagę, wykonywały chętniej polecenia aktorów oraz intensywnie klaskały czy komentowały to, co działo się w danym momencie na scenie. Opiekunowie w tym czasie skupiali z reguły uwagę na spektaklu, ale z tyłu sali często uciszali dzieci, które zbyt głośno rozmawiały.

Ostatnia, trzecia część spektaklu, trwająca około 15 minut, charakteryzowała się stopniowym spadkiem skupienia części dzieci na tym, co działo się na scenie. Podobna sytuacja występowała podczas wszystkich badanych spektakli. Dzieci zaczynały coraz mniej skupiać się na akcji, częściej ze sobą rozmawiały, rozglądały się po sali oraz podejmowały próby przesuwania poduszek na których siedziały. Pod koniec spektaklu dzieci bliżej sceny nadal były skupione na akcji, jednak część z nich, siedząca z tyłu sali rozpoczynała rozmowy między sobą. Następowo powstawały grupy dzieci o zróżnicowanych zachowaniach. Zakończenie sztuki i zmiana oświetlenia wywoływała intensywne reakcje dzieci oraz ich opiekunów. Dzieci i opiekunowie bili brawo, część z dzieci śmiała się i próbowała zadawać pytania aktorom. Niewielka frakcja dzieci była zaskoczona sytuacją zakończenia spektaklu.

Badanie grup przedszkolnych przed spektaklem

Uczestniczące w badaniu dzieci, poprzez odpowiednio przygotowaną do ich wieku formę ewaluacji przed spektaklem, odpowiadały na pytania dotyczące ich wiedzy i doświadczeń związanych z teatrem. Wyniki wskazują, że poddane pomiarowi dzieci w dominującej większości przypadków miały już wcześniejsze doświadczenie w uczestniczeniu w spektaklach teatralnych (Tabela 1). W przypadku czwartej badanej grupy

dzieci, wszystkie z nich zadeklarowały uczestnictwo w przynajmniej jednym spektaklu teatralnym. Brak uprzedniego uczestnictwa w spektaklach teatralnych z reguły deklarowały dzieci najmłodsze w wieku ok. 3-4 lat. Badane dzieci najczęściej wskazywały, że były widzami zarówno podczas spektakli w Teatrze Dramatycznym im. Aleksandra Węgielki w Białymstoku, jak i w Białostockim Teatrze Lalek. Niektóre z nich podawały dodatkowo tytuł konkretnego spektaklu w jakim uczestniczyły.

Tabela 3. Deklarowany poziom wcześniejszego uczestnictwa badanych dzieci w spektaklach teatralnych.

Czy badane dzieci były już kiedyś w teatrze?	10 października godz. 16.30 (grupa 1)	11 października godz. 16.30 (grupa 2)	15 października godz. 9.00 (grupa 3)	15 października godz. 11.00 (grupa 4)
Tak	ok. 15	ok. 15	ok. 30	ok. 40
Nie	ok. 5	ok. 4	ok. 10	0

Źródło: Opracowanie własne.

Uzyskane wyniki badania wskazują, że badane dzieci w dominującej liczbie przypadków uczestniczyły wcześniej w spektaklach teatralnych pod opieką rodziców. Tylko w nielicznych przypadkach dzieci wskazywały na to, że uczestniczyły w spektaklach teatralnych w ramach zorganizowanych grup szkolnych czy przedszkolnych.

Analizując poziom wiedzy ewaluowanych dzieci dotyczącej samej instytucji teatru, roli aktorów, specyfiki przedstawień teatralnych czy jego elementów, można stwierdzić, że jest ona dość znaczna. Dzieci potrafiły w większości przypadków logicznie opisać czym jest przedstawienie („*miejsce gdzie występują aktorzy*”), scena („*tam są aktorzy*”) oraz wyjaśnić dlaczego w teatrze gaśnie światło („*światła gasną, aby aktorom nie świeciły w oczy podczas sztuki*”). Badane dzieci dostrzegały też różnice pomiędzy teatrem a kinem („*teatr jest to miejsce gdzie aktorzy się przebierają i nie ma telewizora*”). Większość badanych dzieci woli kino od teatru. Dodają, że w kinie można kupić np. popcorn, a w teatrze nie ma takiej możliwości. Część dzieci zadeklarowało, że lubi zarówno teatr, jak i kino. Dodatkowo dzieci dobrze rozpoznają konwencję i wiedzą, jak powinno się zachowywać

w teatrze. W swoich wypowiedziach często podkreślały, że w teatrze „nie powinno się hałasować, ponieważ przeszkadza to aktorom na scenie”.

Większość uczestniczących w przedstawieniu dzieci we wszystkich grupach wiekowych deklaroowało, że są świadome tego, iż w tym dniu będą widzami podczas spektaklu teatralnego (Tabela 3). Część z nich potrafiła dodatkowo podać uproszczony tytuł samego spektaklu, w którym mieli uczestniczyć w dniu badania. Brak wiedzy na temat przyczyn ich obecności w teatrze w dniu spektaklu deklaroowały z reguły dzieci najmłodsze w wieku ok. 3-4 lat.

Tabela 4. Deklarowany poziom wiedzy badanych dzieci dotyczących przyczyn ich obecności w teatrze.

Czy badane dzieci były już kiedyś w teatrze?	10 października godz. 16.30 (grupa 1)	11 października godz. 16.30 (grupa 2)	15 października godz. 9.00 (grupa 3)	15 października godz. 11.00 (grupa 4)
Tak	ok. 15	ok. 15	ok. 30	ok. 40
Nie	ok. 5	ok. 4	ok. 8	ok. 10

Źródło: Opracowanie własne.

Większość badanych ze wszystkich grup dzieci deklaroowała, że do ich przedszkola/szkoły przejeżdżała grupa aktorów w ramach prowadzonych zajęć (Tabela 4). Występuje zróżnicowane odpowiedzi co do częstotliwości wspomnianych przyjazdów. Niektóre dzieci twierdziły, że dość często przyjeżdżał do nich teatr, inne, że tylko raz do roku. Odpowiedź „zdecydowanie rzadziej niż raz w roku” występowała głównie wśród dzieci starszych, które chodzą już do szkoły. Część, zwłaszcza najmłodszych dzieci (3-4 lata), nie potrafiła określić czy w ich przedszkolu były prowadzone zajęcia teatralne przez osoby z zewnątrz. Twierdziły, że nie pamiętają takiego zdarzenia lub „nie wiedzą” czy taka sytuacja miała miejsce.

Tabela 5. Wizyty teatru w przedszkolu/szkole do którego uczęszczają badane dzieci.

Czy badane dzieci były już kiedyś w teatrze?	10 października godz. 16.30 (grupa 1)	11 października godz. 16.30 (grupa 2)	15 października godz. 9.00 (grupa 3)	15 października godz. 11.00 (grupa 4)
Tak	ok. 15	ok. 15	ok. 30	ok. 40
Nie	ok. 5	ok. 4	ok. 10	ok. 6

Źródło: Opracowanie własne.

Przy pytaniu o stosowanie formy zabawy w teatr w przedszkolach/szkołach odpowiedzi respondentów rozłożyły się najbardziej równomiernie w przypadku grupy 1 i 2. Badane dzieci z przedszkola opowiadały przede wszystkim o występach w przedszkolu, w których prezentują się rodzinom. Jeden chłopiec w wieku szkolnym był zaskoczony i mówił, że nie wie, jak można się bawić w teatr w szkole. Niektóre starsze dzieci wskazywały, że uczęszczają na warsztaty teatralne poza szkołą. Uzyskane wyniki pomiaru dowodzą, że dzieci w większości posiadały zarówno wiedzę, jak i doświadczały zróżnicowanych form uczestnictwa w spektaklach teatralnych. W przypadku grupy 3 i 4 dominująca większość dzieci deklarowała, że w przedszkolu i szkole bawili się w organizowanie przedstawień teatralnych.

Tabela 6. Stosowanie formy zabawy w teatr w przedszkolach/szkołach badanych dzieci.

Czy badane dzieci były już kiedyś w teatrze?	10 października godz. 16.30 (grupa 1)	11 października godz. 16.30 (grupa 2)	15 października godz. 9.00 (grupa 3)	15 października godz. 11.00 (grupa 4)
Tak	ok. 10	ok. 10	ok. 30	ok. 40
Nie	ok. 10	ok. 9	ok. 10	ok. 6

Źródło: Opracowanie własne.

Badanie grup przedszkolnych po spektaklu

W ramach ewaluacji przeprowadzono również warsztaty z dziećmi bezpośrednio po zakończeniu spektaklu. Miały one na celu sprawdzenie, jak dzieci oceniają spektakl oraz czy pragną wrócić ponownie do teatru.

Odpowiedzi dzieci na pytanie: „*Czy podobał wam się spektakl?*” we wszystkich czterech badanych grupach w dominującej większości były pozytywne. W przypadku grupy 2 (spektakl z 11 października) wszystkie dzieci uczestniczące w warsztacie wypowiedziały się twierdząco. Dzieci w sposób dość jednoznaczny podkreślały, że spektakl im się podobał, często nawzajem się przekrzykując i wołając „*Taaaak, podobał się!*”. W przypadku pozostałych grup (10 października, 15 października godz. 9.00, 15 października godz. 11.00) odpowiedzi negatywne dotyczyły z reguły niewielkiej grupy 3-4 dzieci. Należy podkreślić, że we wspomnianych grupach dzieci, które otwarcie deklarowały, że nie podobał im się spektakl dominowali chłopcy w wieku ok. 5-7 lat. Badani chłopcy, którzy akcentowali, że spektakl nie przypadł im do gustu często nie umieli sprecyzować co konkretnie im się nie podobało w przedstawieniu lub stwierdzali ogólnie „*że był nudny!*”.

Większość dzieci we wszystkich badanych grupach chciałoby też ponownie wrócić do teatru, aby obejrzeć inny spektakl. Zostało to podkreślone przez badane dzieci w sposób głośny i wyraźny. W przypadku obu grup z 15 października nieliczna grupa złożona głównie z chłopców (3-5 osób) stanowczo mówiła, że nie chcą przychodzić ponownie do teatru, ponieważ spektakl im się nie podobał. Podobna sytuacja występuje w badanych grupach w przypadku odpowiedzi dzieci na pytanie „*Czy zabrałyby ze sobą rodzinę?*”. Przeważająca większość dzieci we wszystkich ewaluowanych grupach zadeklarowała, że pragnie w przyszłości zabrać swoją rodzinę do teatru. Wyjątkiem jest grupa 4 (15 października godz. 11.00) gdzie trójka badanych dzieci podkreśliła, że nie chce zabierać rodziców do teatru, ponieważ „*oni nie lubią chodzić na spektakle teatralne!*”. W grupie 3 (15 października godz. 9.00) trzech chłopców, którzy wcześniej zadeklarowali, że spektakl im się nie podobał, nic nie odpowiedziało na zadane pytanie. Większość dzieci we wszystkich grupach zadeklarowała również, że chcą dowiedzieć się czegoś nowego o oglądanym spektaklu, wyjątkiem były nieliczne dzieci (głównie chłopcy) w obu grupach z 15 października, które wcześniej zadeklarowały negatywną ocenę oglądanego spektaklu.

Badane dzieci swoje opinie o oglądanym spektaklu teatralnym mogły również przekazać w sposób bardziej anonimowy i niezależny od wpływu grupy. W tym celu badacze rozdali dzieciom przyklejane karteczki i kredki dla każdego z nich. Dzieci miały za zadanie narysować swoją minę w czasie spektaklu, a następnie przykleić karteczkę w odpowiednim miejscu albo oddać badaczowi.

Tabela 7. Indywidualna ocena spektaklu przez badane dzieci.

Czy badane dzieci były już kiedyś w teatrze?	10 października godz. 16.30 (grupa 1)	11 października godz. 16.30 (grupa 2)	15 października godz. 9.00 (grupa 3)	15 października godz. 11.00 (grupa 4)
Buzie wesołe	18	16	32	28
Buzie średnie/neutralne	2	1	2	2
Buzie smutne	2	2	2	5

Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki pomiaru wskazują, że we wszystkich badanych grupach dzieci, dominują odpowiedzi pozytywne. Większość dzieci namalowało uśmiechniętą „buźkę”. Zapewnienie dzieciom indywidualnego komfortu wyrażenia swojej opinii oraz oddzielenie ich przy tym zadaniu od opinii dominującej większości wpłynęło na ujawnienie się nielicznych negatywnych opinii w postaci smutnych „buziek”. Było to widoczne zwłaszcza w grupie 4, warto jednak podkreślić, że w tej grupie podczas zbiorowych odpowiedzi niewielka liczba chłopców jawnie deklarowała swoją negatywną opinię. Wpływ anonimowości w udzielaniu odpowiedzi ujawnił się natomiast w grupie 2, gdzie dwójka dzieci wyłącznie w ten sposób zadeklarowała, że spektakl im się nie podobał. Dodatkowo we wszystkich badanych grupach występowały pojedyncze przypadki dzieci niezdecydowanych, które nie potrafiły określić jasno swojego zdania w ocenie spektaklu.

Wnioski i rekomendacje

W niniejszym podrozdziale zostaną zaprezentowane wnioski z przeprowadzonych prac ewaluacyjnych. Konkluzje będą pogrupowane analogicznie do zastosowanych metod.

Wnioski z ankiet internetowych (CAWI):

1. Spektakl bezwzględnie spełnił oczekiwania rodziców. Zdecydowana większość opiekunów (sumarycznie: 93%) pozytywnie, w pełni i w wysokim stopniu określiła poziom realizacji oczekiwań wobec przedstawienia.
2. W przypadku dzieci, oczekiwania zostały spełnione w pełni lub w wysokim stopniu wśród 86% uczestników. 10% opiekunów określiła ten poziom jako średni, a 4% wskazało odpowiedź „w niewielkim stopniu” – co było efektem bojaźni, jaką wywołało w dziecku przedstawienie (cyt. „*córka się bała*”).
3. Proporcja elementów przedstawienia tj. interakcja aktorów z dziećmi, śpiew aktorów oraz dialogi zostały ocenione pozytywnie. Zdecydowana większość badanych określiła balans ewaluowanych czynników jako odpowiedni, zaznaczając odpowiedź „w sam raz”. Jedynie 7% uczestników oczekiwała więcej śpiewu, a 3% więcej interakcji aktorów z dziećmi.
4. Badani pozytywnie ocenili następujące aspekty poddane ewaluacji: długość przedstawienia, oświetlenie sali podczas spektaklu oraz język, którym posługiwali się aktorzy. W przypadku dwóch ostatnich aspektów, po 14% uczestników wyraziło przekonanie, że światło było za ciemne, a język zbyt trudny. Elementy wymagające bezwzględnej poprawy w przyszłości to: gra i ekspresja aktorów – oceniona przez 24% widzów jako za głośna, scenariusz przedstawienia uznany przez 28% badanych jako za trudny i nagłośnienie – 31% słuchaczy określiła je jako za głośne. Te same spostrzeżenia płyną z obserwacji uczestniczącej. Należy mieć na względzie, że spektakl kierowany jest do najmłodszych widzów, którzy mają zupełnie inną wrażliwość na hałas, krzyk, zmieniające się oświetlenie. W założeniu zadania, spektakl miał na celu przedstawiać teatr jako miejsce magiczne i łączące multimedia z tradycyjną formą. Warto zatem zadbać, aby nowoczesne środki wyrazu nie były tak wyraziste, a raczej stanowiły łagodne dopełnienie scenariusza.

5. Ogólna ocena przedstawienia jest pozytywna, gdzie 97% uczestników uznało je jako bardzo dobre lub dobre.
6. Czynnikiem najbardziej wpływającymi na pozytywną ogólną ocenę były: gra aktorska oraz sala.
7. Zdecydowana większość badanych (89%) byłaby zdecydowanie lub raczej skłonna zarekomendować wystawiany przez Teatr Dramatyczny spektakl. 4% uczestników ankiety zaznaczyła, że raczej nie poleciłaby uczestnictwa w tym przedsięwzięciu. Jako powód jeden z rodziców wpisał, iż „dziecko było złęknione”.
8. Wszyscy opiekunowie byli zdania, że spektakle takie, jak ewaluowany są zdecydowanie lub raczej przydatne w kształceniu teatralnym dzieci.

Obserwacje przed i po spektaklu:

1. Wyniki wskazują, że badane dzieci w dominującej większości przypadków miały już wcześniejsze doświadczenie w uczestniczeniu w spektaklach teatralnych.
2. Badane dzieci najczęściej wskazywały, że były widzami zarówno podczas spektakli w Teatrze Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, jak i w Białostockim Teatrze Lalek.
3. Badane dzieci w dominującej liczbie przypadków uczestniczyły wcześniej w spektaklach teatralnych pod opieką rodziców. Tylko w nielicznych przypadkach dzieci wskazywały na to, że uczestniczyły w spektaklach teatralnych w ramach zorganizowanych grup szkolnych czy przedszkolnych.
4. Analizując poziom wiedzy badanych dzieci dotyczącej samej instytucji teatru, roli aktorów, specyfiki przedstawień teatralnych, czy jego elementów, można stwierdzić, że jest ona dość znaczna.
5. Większość badanych dzieci we wszystkich grupach deklarowała, że są świadome tego, iż w tym dniu będą widzami podczas spektaklu teatralnego.
6. Większość badanych dzieci deklarowała, że do ich przedszkola/szkoły przejeżdżała grupa aktorów w ramach prowadzonych zajęć.
7. Odpowiedzi badanych dzieci na pytanie: „Czy *podobał im się spektakl?*” we wszystkich czterech grupach w dominującej większości były pozytywne.

8. We wspomnianych grupach dzieci, które otwarcie deklarowały, że nie podobał im się spektakl przeważali chłopcy w wieku ok. 5-7 lat.
9. Większość badanych dzieci we wszystkich grupach chciałaby ponownie wrócić do teatru, aby obejrzeć inny spektakl.
10. W przypadku obu grup z 15 października nieliczna grupa złożona głównie z chłopców (3-5 osób) stanowczo mówiła, że nie chcą przychodzić ponownie do teatru, ponieważ spektakl im się nie podobał.
11. Większość dzieci we wszystkich grupach zadeklarowała, że pragnie w przyszłości zabrać swoją rodzinę do teatru.
12. We wszystkich badanych grupach dzieci, namalowały uśmiechniętą „buźkę” świadczącą, że spektakl przypadł im do gustu. Pojawiły się nieliczne negatywne opinie dzieci w postaci smutnych „buziek”. Było to widoczne zwłaszcza w grupie 4 z 15 października.

Obserwacje spektaklu:

1. W pierwszej części spektaklu, trwającej około 10 minut, można było zaobserwować duże zainteresowanie zarówno dzieci, jak i ich opiekunów.
2. Zauważono, że poziom interakcji aktorów z dziećmi w pierwszych minutach spektaklu był odmienny w różnych dniach. Podczas dwóch spektakli 15 października poziom interakcji oraz skupienia aktorów na dzieciach w początkowej części spektaklu były nieznacznie wyższe niż podczas pokazów przedpremierowych 10 i 11 października.
3. W 10 minucie spektaklu, podczas dość intensywnego wejścia aktora grającego Koziołka, przy zmianie oświetlenia i głośności, widoczne było znaczące zaskoczenie oraz zróżnicowane reakcje emocjonalne u dzieci: większość zareagowała na tę zmianę śmiejąc się i głośno komentując zaistniałą na scenie sytuację. Podczas wszystkich dni, poza spektaklem z godz. 11.00 15 października, w tym momencie zaczynała płakać dwójka dzieci, które były wyprowadzane przez opiekunów. Na pytanie co się stało, dzieci wskazywały postać Koziołka Matołka jako przerażającą oraz ogólnie zbyt dużą ekspresję aktorów, zbyt głośną muzykę przy jednoczesnym zaciemnieniu sali.

4. Ostatnia, trzecia część spektaklu, trwająca około 15 minut, charakteryzowała się stopniowym spadkiem skupienia części dzieci na tym, co działo się na scenie.
5. W momencie zakończenia spektaklu dzieci i opiekunowie bili brawo, część z dzieci śmiała się i próbowała zadawać pytania aktorom.

Pogłębione wywiady telefoniczne:

a) nauczyciele

1. Badani nauczyciele często podkreślali w swoich wypowiedziach, że w ich przedszkolach są prowadzone działania ukierunkowane na poszerzenie edukacji teatralnej dzieci.
2. Badani rodzice również podkreślają, że główną zaletą edukacji teatralnej dzieci w przedszkolu jest rozwijanie ich kreatywności, otwartości oraz ciekawości.
3. Badani nauczyciele wskazują liczne zalety edukacji teatralnej dzieci w przedszkolach. Wiele ze wskazań odnosiło się do problematyki poznawania i analizowania emocji przez dzieci podczas stosowania zróżnicowanych form edukacji teatralnej. Inni natomiast zaznaczali, że edukacja teatralna umożliwia dzieciom rozwijanie kreatywności, empatii oraz nabywanie określonych postaw.
4. Niektórzy z badanych nauczycieli wskazywali na możliwość ćwiczenia dykcji przez dzieci oraz zwiększenie ich poziomu umuzykalnienia podczas prowadzonych przez nich ćwiczeń teatralnych. Dodatkowo część badanych podkreśliła, że dzięki edukacji teatralnej dzieci uczą się, w jaki sposób powinny zachowywać się podczas spektakli oraz uzyskują konkretną wiedzę, na temat funkcjonowania teatru.
5. Odpowiedzi badanych nauczycieli dotyczące trudności z dostępem do edukacji teatralnej w przedszkolach były znacznie mniej zróżnicowane. Największa część badanych nauczycieli wskazywała na trudności w odbiorze spektakli teatralnych przez najmłodsze dzieci.
6. Badani nauczyciele podkreślali, że spektakle teatralne nie powinny zawierać podtekstów czy żartów zrozumiałych tylko dla osób dorosłych.

7. Nieliczni badani nauczyciele wskazywali na bariery finansowe i czasowe dotyczące organizacji warsztatów teatralnych podczas ich zajęć.
8. Większość badanych nauczycieli podkreśliła, że w ich pracy umiejętności z zakresu edukacji teatralnej są potrzebne i powinny być rozwijane.
9. Badani nauczyciele w większości przypadków podkreślają, że odczuwają potrzebę pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji teatralnej.
10. Wśród badanych nauczycieli w większości przypadków dominowało przekonanie, że spektakl był interesującym, interaktywnym i oryginalnym wydarzeniem. Podobnego zdania byli badani rodzice.

b) rodzice

11. Badani rodzice podkreślają, że trudnością jest to, że najmłodsze dzieci mają problem ze zrozumieniem treści spektakli oraz mogą podczas nich zbyt emocjonalnie reagować na to, co dzieje się na scenie.
12. Wszyscy badani rodzice podkreślili, że nauczyciele powinni rozwijać swoje umiejętności w zakresie edukacji teatralnej.
13. Większość badanych nauczycieli i rodziców nie zetknęła się z ofertą działań podobnych do tych organizowanych przez Teatr Dramatyczny.
14. Wszyscy badani rodzice podkreślili, że czują potrzebę uczestniczenia w innych wydarzeniach teatralnych.
15. Część z badanych nauczycieli i rodziców podkreślała, że dla większości dzieci spektakl się podobał, zwłaszcza w aspekcie możliwości wchodzenia w interakcję z aktorami. Deklarowali oni również, że w niektórych przypadkach najmłodsze dzieci emocjonalnie reagowały na nagłe zwroty akcji podczas sztuki (zmiana oświetlenia, głośności, szybka zmiana akcji).

Rekomendacje:

W oparciu o sporządzone wnioski, opracowano zbiór rekomendacji mogących posłużyć osobom decyzyjnym jako wskazówki, które pozwolą na zoptymalizowanie oferty i jak najlepsze dostosowanie jej do potrzeb małego widza.

Rekomendacje będą podzielone na dwa kluczowe obszary:

- a) spektakl
- b) edukacja teatralna

Ad a) spektakl:

Na podstawie wniosków płynących z obserwacji oraz opinii rodziców wskazane byłyby następujące działania:

- pierwszą i najważniejszą rekomendacją, która wynika z wszystkich zastosowanych technik badawczych jest kontynuowanie polityki teatralnej przybliżającej i zapoznającej najmłodszych widzów z instytucją teatru poprzez organizowanie i wystawianie spektakli, takich jak „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”. Rodzice, nauczyciele, opiekunowie akcentowali, że takie spektakle ułatwiają im i niejako wyręczają w konieczności edukacji teatralnej dzieci, która w każdej ewaluowanej grupie postrzegana jest jako niezwykle istotna w rozwoju najmłodszych.
- w odpowiedzi na pytanie „co rodzice chcieliby zmienić” najczęściej wymienianą kategorią był „strach”. Oczekiwanie opiekunów dotyczy niwelacji poczucia zagrożenia i bojaźni, które najczęściej pojawiały się u najmłodszych dzieci (3-4 lata) pierwszy raz goszczących w teatrze. Strach wywoływany był kilkoma czynnikami: postacią Koziołka Matołka, zbyt głośną muzyką, zbyt ciemną salą w miejscach oddalonych od sceny, zbyt dużą i głośną ekspresją aktorów. Jeśli w założeniu spektakl miał rozbudzać w dzieciach postrzeganie teatru jako miejsca magicznego i przyjaznego modyfikacja wymienionych aspektów jest kluczowa w budowaniu w dziecku takiego odbioru instytucji teatru.
- wcześniejsza diagnoza dotycząca wieku dzieci udających się na spektakl. W zależności od wieku grup, aktorzy mogliby modyfikować elementy scenariusza i gry aktorskiej. Im młodsze dzieci (3-4 lata), tym

spokojniejsza ekspresja, łagodniejsze efekty wizualne, bardziej stonowane wypowiedzi i śpiew, cichsza muzyka. Im starsze grupy (5-7) lat tym więcej dynamizmu oraz możliwej interakcji aktorów z widzami. W przypadku mieszanych roczników, „poziom” przedstawienia powinien być dopasowany do najmłodszych odbiorców, aby nie wzbudzać w nich lęku i przestachu, które mogą negatywnie wpływać na ich przyszły odbiór instytucji teatru.

- modyfikacja charakterystyki Koziołka Matołka. Zdarzało się, że najmłodsze dzieci bały się tej postaci. Odwracały wzrok i rozpłakiwały się. Wskazane byłoby „zmiękczenie” wyglądu i uczynienie go bardziej przyjaznym i ciepłym w odbiorze.
- rozważenie opcji kilku wersji scenariusza w zależności od wieku grup oglądających przedstawienie. Niektórzy rodzice wskazywali, że najmłodsze dzieci nie zawsze nadążały za szybko zmieniającą się scenografią i wątkami scenariusza. Być może warto rozważyć mniej skomplikowaną fabułę w przypadku najmłodszego audytorium.
- wskazane byłoby więcej pytań i interakcji ze strony aktorów w kierunku publiczności. Obserwacje badaczy i spostrzeżenia rodziców wyrażone w ankiecie pozwoliły odkryć, że w ostatniej fazie spektaklu dzieci zaczynały stawać się coraz bardziej niecierpliwe i dekoncentrowały uwagę. Być może częstsza interakcja ze strony aktorów pozwoliłaby na „dyscyplinowanie” i przywracanie koncentracji młodych odbiorców.
- rodzice sugerowali także wzbogacenie scenografii oraz charakterystyki innych postaci poza Koziołkiem Matołkiem.
- zdaniem rodziców scenariusz powinien zawierać więcej elementów z oryginalnej wersji Koziołka Matołka oraz lepiej tłumaczyć, gdzie w danym epizodzie (w jakim kraju) znajduje się główny bohater, bo nie zawsze dzieci w pełni to rozumiały.

Ad b) edukacja teatralna

- zarówno nauczyciele jak i rodzice zgodnie podzielali opinię, że edukacja teatralna od najmłodszych lat służy rozwojowi dziecka oraz pozwala na osvajanie się z instytucją teatru co skutkuje wykształcaniem odpowiednich kompetencji. Doceniali zatem fakt, że Teatr Dramatyczny zorganizował spektakl kierowany do najmłodszego audytorium, ponieważ jak wskazywali opiekunowie niewiele jest takich propozycji na kulturalnej mapie Białegostoku. Stąd wypływa silna rekomendacja do tworzenia większej liczby spektakli kierowanych do dzieci.
- nauczyciele mający porównanie teatrów amatorskich goszczących w przedszkolach, podkreślali wysoką profesjonalizację oferty przygotowanej przez pracowników Teatru Dramatycznego: od miejsca (budynek teatru, scena, oświetlenie, muzyka itp.), poprzez grę, kończąc na niedającej się uzyskać poza instytucją teatru specyficznej atmosferze. Powyższe opinie także przekładają się na rekomendację dalszej realizacji ewaluowanego przedstawienia. Warto wprowadzić je do repertuaru i przygotować kompleksową ofertę dla przedszkoli, aby jak największe grono dzieci mogło odwiedzić teatr.

Aneks metodologiczny

Narzędzia badawcze

Ankieta CAWI

ANKIETA EWALUACYJNA SPEKTAKLI PROWADZONYCH W RAMACH PROJEKTU

Koziołek Matołek, Węgierka i Olek

Szanowni Państwo,

Uprzejmie prosimy o wypełnienie poniższej ankiety zawierającej kilka pytań na temat przedstawienia, w którym Pan/i uczestniczył/a wraz z dzieckiem/dziećmi. Zebranie Państwa opinii pozwoli nam na przeprowadzenie ewaluacji projektu oraz podniesie jakości przedstawień w przyszłości. Informujemy, że ankieta ma charakter anonimowy i poufny. Dane z badania będą wykorzystane w zbiorczych opracowaniach statystycznych.

Zespół badawczy

Prosimy jeszcze o podanie kilku informacji o sobie. Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej odpowiedzi lub wpisanie odpowiedzi w wolnym miejscu.

M1. Płeć: <i>Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej odpowiedzi.</i>	☐ kobieta ☐ mężczyzna
M2. Płeć dziecka	☐ dziewczynka ☐ chłopiec ☐ grupa przedszkolna

M2. Wiek dziecka/dzieci/grupy: <i>Proszę wpisać odpowiedzi. W przypadku grupy można zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź.</i>	☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 i więcej
M3. Pana/i wykształcenie: <i>Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej odpowiedzi.</i>	☐ wyższe magisterskie ☐ licencjackie ☐ średnie i policealne ☐ zasadnicze zawodowe ☐ podstawowe
M4. Czy dziecko/dzieci były już kiedyś w teatrze: <i>Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej.</i>	☐ tak ☐ nie

P1. W jakim stopniu przedstawienie OGÓLNIENIE spełniło Pana(i)/Pana oczekiwania. <i>Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.</i>	w pełni	w wysokim stopniu	w średnim stopniu	w niewielkim stopniu	nie spełniły oczekiwań
	☐	☐	☐	☐	☐

P1a. W jakim stopniu przedstawienie OGÓLNIENIE spełniło oczekiwania dziecka/dzieci. <i>Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.</i>	w pełni	w wysokim stopniu	w średnim stopniu	w niewielkim stopniu	nie spełniły oczekiwań
	☐	☐	☐	☐	☐

Tylko osoby które w P1 lub P1a. zaznaczyły odp. 1 lub 2 – w niewielkim stopniu, nie spełniły oczekiwań

P2. Dlaczego przedstawienie nie spełniło oczekiwań Pana(i), Pana(i) dziecka/ dzieci?

P3. Jak Pan(i)/Pan ocenia proporcje pomiędzy poszczególnymi elementami przedstawienia: Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.			
a) interakcja aktorów z dziećmi	za dużo	w sam raz	za mało
	☐	☐	☐
b) śpiew aktorów	za dużo	w sam raz	za mało
	☐	☐	☐
c) dialog aktorów	za dużo	w sam raz	za mało
	☐	☐	☐

P3a. Czy poszczególne elementy były Pani/Pana zdaniem odpowiednie dla dzieci: Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.			
a) nagłośnienie	za głośne	w sam raz	za ciche
	☐	☐	☐
b) gra i ekspresja aktorska	za głośna	w sam raz	za cicha
	☐	☐	☐
c) oświetlenie sali podczas spektaklu	za jasne	w sam raz	za ciemne
	☐	☐	☐
d) długość przedstawienia	za długie	w sam raz	krótkie
	☐	☐	☐
e) scenariusz przedstawienia	za trudny	w sam raz	za łatwy
	☐	☐	☐
f) język którym posługiwali się aktorzy w trakcie przedstawienia	zbyt trudny	w sam raz	zbyt łatwy
	☐	☐	☐

P7. Jak, <u>OGÓLNI</u>E, ocenił/a/by Pan(i) przedstawienie? Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.	bardzo dobrze	dobrze	średnio	źle	bardzo źle
	☐	☐	☐	☐	☐

P8. Jak ocenia Pan(i) poszczególne aspekty przedstawienia? Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.					
	bardzo dobrze	dobrze	średnio	źle	bardzo źle
1) gra aktorska	☐	☐	☐	☐	☐
2) sala	☐	☐	☐	☐	☐
3) dostępność informacji na temat przedstawienia	☐	☐	☐	☐	☐
6) jasność opisu przedstawienia na stronie internetowej teatru	☐	☐	☐	☐	☐

P9. Czy uczestnictwo dzieci w tym przedstawieniu jest P. zdaniem przydatne w ich edukacji teatralnej? Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.	
5) zdecydowanie przydatna	☐
4) raczej przydatna	☐
3) ani przydatna, ani nieprzydatna	☐
2) raczej nieprzydatna	☐
1) zdecydowanie nieprzydatna	☐

P10. Czy po obejrzeniu spektaklu był/aby Pan(i) skłonny(a) polecać go rodzicom posiadającym dziecko w tym samym wieku/innym nauczycielom? <i>Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź</i>	
5) zdecydowanie skłonny(a)	☐ przejdź do P11
4) raczej skłonny(a)	☐ przejdź do P11
3) ani tak, ani nie	☐ przejdź do P11
2) raczej nieskłonny(a)	☐ przejdź do P10a
1) zdecydowanie nieskłonny(a)	☐ przejdź do P10a

Tylko osoby które w P10. zaznaczyły odp. 1 lub 2 – raczej nieskłonny(a), zdecydowanie nieskłonny(a)

P10a. Dlaczego nie polecił(a)by Pan(i) tego przedstawienia innym rodzicom?

P11. Jak ocenia Pan(i) przydatność organizacji przedstawień takich jak to w edukacji teatralnej dzieci? <i>Proszę zaznaczyć znakiem „X” jedną odpowiedź.</i>	
5) zdecydowanie przydatna	☐
4) raczej przydatna	☐
3) ani przydatna, ani nieprzydatna	☐
2) raczej nieprzydatna	☐
1) zdecydowanie nieprzydatna	☐

P12. O jakie elementy uzupełnił/a by Pan(i) te przedstawienie? Proszę wpisać odpowiedź.

P.13. Jaką formę przedstawień dla dzieci uważa Pan(i) za najbardziej odpowiednią dla dzieci z którymi była Pan/i?

Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej odpowiedzi lub wpisanie odpowiedzi w wolnym miejscu.

a) przedstawienia aktywizujące, gdzie dzieci biorą udział w grze z aktorami

b) przedstawienia interaktywne, gdzie aktorzy często rozmawiają z dziećmi z publiczności

c) tradycyjne, gdzie aktorzy odgrywają przedstawienie przez dziecięcą publicznością

P14. Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o przedstawieniu wystawianym przez Teatr Dramatyczny?

Prosimy o zaznaczenie znakiem „X” jednej wybranej odpowiedzi lub wpisanie odpowiedzi w wolnym miejscu

a) strona internetowa

b) Instagram

c) Facebook

d) portale internetowe

e) znajomi

f) radio

g) telewizja

h) inne źródła, jakie? _____

P15. Inne uwagi, którymi chciał(a)by Pani/Pan się podzielić. Proszę wpisać poniżej.

Scenariusze wywiadów telefonicznych TDI

TDI z nauczycielami (opiekunami grup przedszkolnych)

Nr	Pytanie	Odpowiedź
1	Jakie są P. dotychczasowe doświadczenia z edukacją teatralną przedszkolaków?	
2	Jakie są P. zdaniem najważniejsze zalety edukacji teatralnej przedszkolaków?	
3	Jakie największe bariery oraz trudności wiążą się P. zdaniem z edukacją teatralną przedszkolaków?	
4	Czy nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej przedszkolaków? Dlaczego P. tak uważa? Czy łatwo jest zdobyć takie umiejętności?	
5	Czy zetknął/zetknęła się P. z ofertą działań podobnych do tych organizowanych przez Teatr Dramatyczny? Jeśli tak, czy mógłby/mogłaby P. o tym opowiedzieć? Jakie to były działania? Gdzie się odbywały i w jakiej formule były prowadzone?	

6	Czy czuje P. potrzebę pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji teatralnej? W jakim zakresie? Czy uważa P., że Teatr Dramatyczny jest w stanie zapewnić P. zdobycie takiej wiedzy lub umiejętności?	
7	Jak długo pracuje P. w zawodzie nauczyciela przedszkolnego?	
8	Płeć	
9	Wiek	
10	Nazwa i wielkość miejscowości w której P. pracuje (1 – wieś, 2- miasto: małe, średnie, duże)	

TDI z rodzicami

Nr	Pytanie	Odpowiedź
1	Jakie są P. dotychczasowe doświadczenia z edukacją teatralną?	
2	Jakie są P. zdaniem najważniejsze zalety edukacji teatralnej przedszkolaków?	
3	Jakie największe bariery oraz trudności wiążą się P. zdaniem z edukacją teatralną przedszkolaków?	
4	Czy nauczyciele P. dziecka potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej przedszkolaków? Dlaczego P. tak uważa? Czy łatwo jest zdobyć takie umiejętności?	
5	Czy zetknął/zetknęła się P. z ofertą działań podobnych do tych organizowanych przez Teatr Dramatyczny? Jeśli tak, czy mógłby/mogłaby P. o tym opowiedzieć? Jakże to były działania? Gdzie się odbywały i w jakiej formule były prowadzone?	

6	Czy czuje P. potrzebę uczestniczenia w innych wydarzeniach teatralnych? W jakim zakresie? Czy uważa P., że Teatr Dramatyczny jest w stanie zrealizować P. potrzeby w tym temacie?	
7	Płeć	
8	Wiek	
9	Nazwa i wielkość miejscowości w której P. pracuje (1 – wieś, 2- miasto: małe, średnie, duże))	

Scenariusze badań grup przedszkolnych i formatka obserwacji

Scenariusz badania grup przedszkolnych przed spektaklem

- Przygotowanie dwóch plansz: 1. Uśmiechnięta buzia i napis TAK; 2. Smutna buzia i napis NIE
- Wytlumaczenie grupie na czym polega zabawa. Badacze trzymają karty. Badacz zadaje pytanie, a dzieci biegną i ustawiają się przy właściwej odpowiedzi przy jednym z dwóch badaczy. Na podstawie ustawienia dzieci badacz szacuje liczbę odpowiedzi. Kiedy dzieci ustawią się przy wybranych planszach, badacz będzie zadawał im pogłębione pytania
- Pytania do dzieci:
 - Czy były już kiedyś w teatrze?

Pytania pogłębione		
Nr	Odpowiedź „TAK”	Odpowiedź „NIE”
1	Czy były w tym teatrze czy w innym?	
2	Z kim byliście w teatrze?	

- Czy wiedzą co będą dzisiaj robić w teatrze?

Pytania pogłębione		
Nr	Odpowiedź „TAK”	Odpowiedź „NIE”
1		Co to znaczy że będzie przedstawienie?
2		Dlaczego w teatrze gaśnie światło?
3	Co to jest scena? Co jest za sceną?	
4	Czy teatr jest jak kino? Co je różni? Dlaczego w teatrze nie można kupić popcornu lub napoju?	
5	Czy wolą tylko oglądać czy brać udział w przedstawieniu z aktorami?	
6	Kto według nich chodzi do teatru?	

- Czy do przedszkola przyjeżdża czasem teatr?
- Czy bawiły się w przedszkolu w teatr?

Scenariusz badania grup przedszkolnych po spektaklu

- Przygotowanie dwóch plansz: 1. Uśmiechnięta buzia i napis TAK; 2. Smutna buzia i napis NIE
- Wy tłumaczenie grupie na czym polega zabawa. Badacz trzyma karty w obu rękach (albo jest dwóch badaczy, każdy trzyma planszę). Badacz zadaje pytanie, a dzieci biegną i ustawiają się przy właściwej odpowiedzi (a więc albo z obu stron badacza albo przy jednym z dwóch badaczy). Na podstawie ustawienia dzieci badacz szacuje liczbę odpowiedzi.
- Pytania do dzieci:
 - Czy byli już wcześniej w teatrze?
 - Jakie miejsca w całym budynku teatru były dla Was najciekawsze?
 - Ile jest scen w teatrze? Co to jest garderoba? Ile stopni mają schody przed teatrem?
 - Czy podobał im się spektakl?
 - Kogo zapamiętaliście najbardziej? Dlaczego?

- Czy chciałyby wrócić niedługo do teatru?
 - O czym opowiedział(a)byś koledze/ koleżance po wizycie w teatrze? Co zapamiętała(a)ś najbardziej?
 - Czy zabrałyby ze sobą rodzinę?
 - Czy dowiedziałyście się czegoś nowego ze spektaklu? (te, które odpowiedziały TAK można dopytać wprost – czego?)
- Rozdanie dzieciom przyklejanych karteczek i ołówka/kredki dla każdego. Prośba, aby narysowały teraz swoją minę w czasie spektaklu – czy była uśmiechnięta, smutna, a może zdziwiona :O albo znudzona. Prośba, żeby po narysowaniu przykleiły karteczkę w odpowiednim miejscu albo oddały badaczowi.
 - Podziękowanie za udział w badaniu

Obserwacja spektaklu dla przedszkolaków

Tytuł spektaklu:				
Czas i miejsce:			Liczba widzów (dzieci): Liczba opiekunów:	
Przybliżony moment trwania spektaklu (liczony w minutach)	Ogólna atmosfera (zachowanie widzów, zainteresowanie, skupienie itp.)	Reakcje widzów (dzieci) dotyczące spektaklu	Reakcje opiekunów dotyczące spektaklu	Dodatkowe uwagi i komentarze obserwatora

Przybliżony moment trwania spektaklu (liczony w minutach)	Ogólna atmosfera (zachowanie widzów, zainteresowanie, skupienie itp.)	Reakcje widzów (dzieci) dotyczące spektaklu	Reakcje opiekunów dotyczące spektaklu	Dodatkowe uwagi i komentarze obserwatora

Spis Tabel

Tabela 1. Techniki i narzędzia badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym.	11
Tabela 2. Wypowiedzi rodziców na temat elementów jakie powinny zostać uzupełnione, aby przedstawienie było jeszcze atrakcyjniejsze dla dzieci.	20
Tabela 3. Deklarowany poziom wcześniejszego uczestnictwa badanych dzieci w spektaklach teatralnych.	28
Tabela 4. Deklarowany poziom wiedzy badanych dzieci dotyczących przyczyn ich obecności w teatrze.	29
Tabela 5. Wizyty teatru w przedszkolu/szkole do którego uczęszczają badane dzieci.	30
Tabela 6. Stosowanie formy zabawy w teatr w przedszkolach/szkołach badanych dzieci.	30
Tabela 7. Indywidualna ocena spektaklu przez badane dzieci.	32

Spis wykresów

Wykres 1. Obecność dziecka w teatrze w przeszłości.	12
Wykres 2. Stopień ogólnego spełnienia oczekiwań przez spektakl wśród opiekunów.	13
Wykres 3. Stopień ogólnego spełnienia oczekiwań przez spektakl wśród dzieci.	13
Wykres 4. Ocena proporcji pomiędzy poszczególnymi działaniami aktorów.	14
Wykres 5. Ocena proporcji pomiędzy poszczególnymi elementami przedstawienia.	15
Wykres 6. Ogólna ocena przedstawienia.	16
Wykres 7. Ocena poszczególnych aspektów przedstawienia?	16
Wykres 8. Ocena przydatności uczestnictwa dziecka w przedstawieniu przez pryzmat edukacji teatralnej.	17
Wykres 9. Skłonność rekomendacji przedstawienia innym rodzicom.	17
Wykres 10. Ocena przydatności organizacji przedstawień takich jak to w edukacji teatralnej dzieci.	18
Wykres 11. Ocena form przedstawień dla dzieci.	19
Wykres 12. Źródła informacji o przedstawieniu.	19

Koncepcja i koordynacja zadania:

Emilia Rogalska i dr Martyna Faustyna Zaniewska

Opracowanie graficzne:

Agnieszka Poppek-Banach i Kamil Banach

Publikacja powstała w ramach projektu „Koziołek Matołek, Węgiełka i Olek”.

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pochodzących z Funduszu Promocji Kultury oraz z budżetu Województwa Podlaskiego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Współorganizator projektu: Instytut Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku.

ISBN: 978-83-903117-8-4

Wydawca:

Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgiełki w Białymstoku,
ul. Elektryczna 12, 15-080

© Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgiełki w Białymstoku, 2019

Koziołek Matołek,

Węgierka i Olek

Najsłynniejsza polska koza zawita na Podlasie!

W trakcie poszukiwań Pacanowa, Koziołek Matołek przypadkiem trafi do Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. I chociaż w teatrze nie kuje się kóz, to wizyta w nim będzie kolejną szaloną przygodą. Jaką? Tego dowiecie się w trakcie spektaklu.

Legendarną postać, stworzoną przez Kornela Makuszyńskiego, z pewnością pamięta niejeden dorosły tata, mama, dziadek czy babcia. Teraz, jedną z zabawnych historii lubianego koziołka, będą mogli poznać najmłodszy widowie. „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek” to spektakl, który sprawi, że na twarzy maluchów z pewnością pojawi się uśmiech.

Scenariusz: Leon Moszczyński

Reżyseria i muzyka: Michał Dąbrowski

Scenografia i kostiumy: Dariusz Panas

Wizualizacje: Magdalena Harasim

Ruch sceniczny: Ewelina Ciszewska

Obsada: Jolanta Borowska, Urszula Szmidt, Bernard Bania, Patryk Ołdziejewski

Czas trwania: 45 min

Scena Foyer

Spektakl rodzinny, skierowany głównie do dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

Spektakl na podstawie utworu „Przygody Koziołka Matołka” Kornela Makuszyńskiego i Mariana Walentynowicza w adaptacji Leona Moszczyńskiego.

dramatyczny.pl